

HỢP TÁC KINH TẾ GIỮA TỈNH KON TUM (VIỆT NAM) VÀ TỈNH ATTAPEU (LÀO) TỪ NĂM 1991 ĐẾN NĂM 2017

Lê Thanh Hải ⁽¹⁾, Nguyễn Văn Tuấn ⁽²⁾

¹ Trường Đại học Quy Nhơn

² Trường Đại học Vinh

Ngày nhận bài 15/4/2022, ngày nhận đăng 17/6/2022

DOI: <https://doi.org/10.56824/vujs.2022sh05>

Tóm tắt: Năm 1991, tỉnh Kon Tum được tách ra và tái lập từ tỉnh Gia Lai - Kon Tum. Trên cơ sở mối quan hệ mật thiết trước đó giữa tỉnh Gia Lai - Kon Tum và tỉnh Attapeu, bước sang giai đoạn mới, tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu tiếp tục đẩy mạnh hợp tác toàn diện trên các lĩnh vực, trong đó kinh tế được xem là một trong những lĩnh vực hợp tác then chốt. Bài viết tập trung trình bày và làm rõ kết quả hợp tác kinh tế giữa Kon Tum và Attapeu từ năm 1991 đến năm 2017 trên các khía cạnh: thương mại, đầu tư, nông - lâm nghiệp, giao thông - vận tải, du lịch. Trên cơ sở đó, bài viết rút ra một số nhận xét, đánh giá có liên quan (về kết quả, hạn chế, những vấn đề cần quan tâm giải quyết...).

Từ khóa: Hợp tác; kinh tế; Kon Tum; Attapeu.

1. Giới thiệu

Cùng nằm ở phía nam của dãy Trường Sơn, Kon Tum và Attapeu là hai tỉnh có vị trí trung tâm của khu vực Tam giác phát triển Campuchia - Lào - Việt Nam, là đầu mối, giao điểm quan trọng nối liền các tỉnh Tây Nguyên, duyên hải miền Trung, Đông Nam Bộ của Việt Nam với các tỉnh Nam Lào, Đông Bắc Campuchia. Được thiên nhiên ưu đãi, Kon Tum và Attapeu đều là những địa phương có nhiều tiềm năng và lợi thế, trong quá trình phát triển kinh tế - xã hội, hai tỉnh hoàn toàn có thể kết hợp và bổ sung cho nhau để phát triển. Tuy nhiên, xuất phát điểm của Kon Tum và Attapeu đều rất thấp (quy mô kinh tế nhỏ và kém phát triển, hạ tầng kinh tế - xã hội thiếu thốn). Do đó, việc tăng cường quan hệ và đẩy mạnh hợp tác toàn diện trên các lĩnh vực nói chung, đẩy mạnh hợp tác kinh tế nói riêng, được xem là hướng đi cần thiết giúp tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu có thể khai thác tối đa tiềm năng, lợi thế, góp phần thúc đẩy kinh tế - xã hội phát triển, rút ngắn được khoảng cách với các địa phương khác của hai nước.

Nhận thức được tầm quan trọng của sự liên kết, hợp tác kinh tế đối với sự phát triển của từng địa phương, trong giai đoạn 1991-2017, tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu đã không ngừng đẩy mạnh hợp tác trên các lĩnh vực thương mại, đầu tư, nông - lâm nghiệp, giao thông - vận tải, du lịch... Quá trình hợp tác đã ghi nhận nhiều thành tựu quan trọng, trở thành động lực phát triển cho cả hai địa phương, góp phần cải thiện đời sống cho người dân và làm thay đổi diện mạo hạ tầng kinh tế - xã hội của tỉnh Kon Tum cũng như tỉnh Attapeu.

Mặc dù vậy, vấn đề về hợp tác kinh tế giữa Kon Tum và Attapeu vẫn chưa được nghiên cứu nhiều ở Việt Nam. Theo đó, dựa chủ yếu trên các tài liệu khai thác từ các báo cáo của các cấp chính quyền hai tỉnh, bài viết này hướng đến nhận diện, đánh giá thực tiễn hợp tác kinh tế giữa Kon Tum và Attapeu trong giai đoạn 1991-2017 trên các mặt, từ thương mại, đầu tư, nông, lâm nghiệp đến giao thông - vận tải và du lịch...

2. Hợp tác giữa hai tỉnh trên một số lĩnh vực kinh tế (1991-2017)

2.1. Thương mại

Cùng với công cuộc đổi mới ở Việt Nam và Lào, cả tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu đều xác định thúc đẩy thương mại là một trong những chương trình quan trọng của địa phương trong quá trình hòa nhập vào nền kinh tế thị trường, góp phần thoát khỏi nghèo nàn lạc hậu. Đặc biệt, tháng 2/1991, *Hiệp định thương mại Việt Nam - Lào thời kỳ 1991-1995* được ký kết. Kể từ đây, Việt Nam và Lào thỏa thuận chấm dứt hình thức ký Nghị định thư trao đổi hàng hóa hằng năm, xóa bỏ tình trạng bao cấp của Nhà nước, mở ra một thời kỳ mới trong quan hệ thương mại hai nước.

Sự thay đổi trong cơ chế hợp tác thương mại giữa hai nước đã tạo ra bước ngoặt trong quan hệ thương mại giữa tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu. Lúc này, việc trao đổi thương mại giữa hai địa phương đã không còn thuần túy là sự trao đổi kiểu “hàng hóa đổi hàng hóa” theo thỏa thuận giữa hai bên như trước. Thay vào đó, nhu cầu của thị trường, nguồn cung, giá cả... chính là cơ sở chủ yếu để hai bên triển khai các giao dịch thương mại. Cũng vì vậy, hoạt động trao đổi thương mại giữa hai bên đã có sự khởi sắc rõ rệt. Năm 1995, tổng kim ngạch xuất nhập khẩu giữa hai tỉnh đạt 9,018 triệu USD, tăng gấp 8,1 lần năm 1992 (đạt 1,111 triệu USD) (Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Kon Tum, 2002).

Tuy nhiên, hoạt động trao đổi thương mại giữa Kon Tum và Attapeu giai đoạn này nhìn chung còn khá khiêm tốn, trong đó nguyên nhân chủ yếu là do những khó khăn, trở ngại bởi sự lạc hậu của hệ thống đường giao thông và hệ thống cửa khẩu kết nối giao thương giữa hai bên. Để đáp ứng những nhu cầu ngày càng gia tăng của hoạt động trao đổi thương mại, tỉnh Kon Tum đã triển khai hàng loạt dự án nâng cấp cơ sở hạ tầng phục vụ cho hoạt động kết nối thương mại với tỉnh Attapeu, như: xây dựng trạm kiểm soát liên hợp cửa khẩu Bờ Y (khánh thành tháng 2/2003), xây dựng đường 40 nối cửa khẩu Bờ Y với đường Hồ Chí Minh, xây dựng Khu kinh tế cửa khẩu quốc tế Bờ Y (được khởi công từ năm 2003)... Về phía tỉnh Attapeu, năm 2006, từ nguồn vốn viện trợ không hoàn lại của Chính phủ Việt Nam (29,535 tỷ đồng), địa phương này đã triển khai xây dựng công trình Trạm kiểm soát liên cửa khẩu quốc tế Phoukeua (Sở Ngoại Vụ tỉnh Kon Tum, 2012, Báo cáo số 34) và xây dựng đường 18B nối trung tâm tỉnh lỵ Attapeu đến cửa khẩu Phoukeua. Với sự nỗ lực rất lớn của cả hai địa phương, ngày 08/1/2008, cặp cửa khẩu quốc tế Bờ Y - Phoukeua đã chính thức đi vào hoạt động, giúp mở ra một giai đoạn mới trong quan hệ thương mại giữa tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu. Bên cạnh đó, được sự thống nhất của Chính phủ hai nước Việt Nam và Lào, tháng 03/2005, hai tỉnh Kon Tum và Attapeu còn chính thức mở thêm cặp cửa khẩu phụ Đăk Long (huyện Đăk Glei, Kon Tum) - Vantac (huyện Sanxay, Attapeu) nhằm tạo điều kiện cho cư dân hai bên biên giới được trao đổi nông sản, hàng hóa thuận lợi.

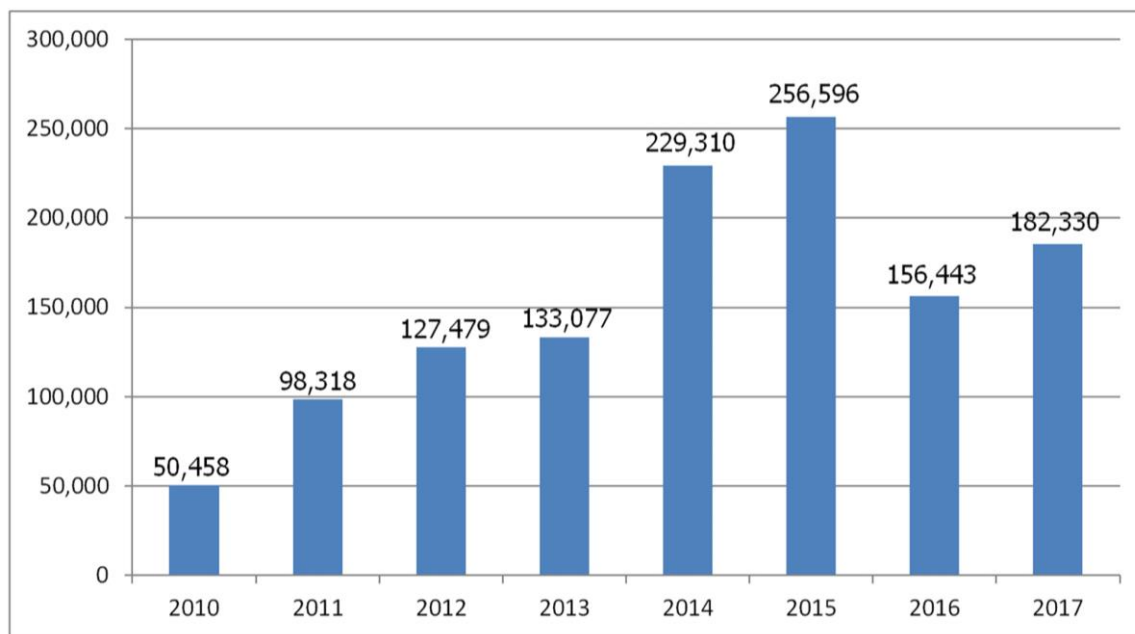
Cùng với đó, việc hợp tác tăng cường năng lực, đơn giản hóa thủ tục hành chính để hỗ trợ thúc đẩy thương mại cũng được hai địa phương chú trọng. Nổi bật trong đó là sự phối hợp giữa hai cửa khẩu quốc tế Bờ Y (Kon Tum) và Phoukeua (Attapeu) trong việc giải quyết các thủ tục thông quan. Hai bên đã xây dựng cơ chế phối hợp, thường xuyên tiếp xúc và thông báo cho nhau các thông tin có liên quan đến hoạt động xuất nhập khẩu, xuất nhập cảnh; kịp thời phối hợp tháo gỡ những khó khăn vướng mắc... Nhờ việc thực hiện hàng loạt các biện pháp hỗ trợ và cải cách thủ tục hải quan giữa hai bên, hoạt động trao đổi thương mại qua hệ thống cửa khẩu Bờ Y - Phoukeua đã trở nên thuận lợi

hơn, giảm thiểu được đáng kể thời gian thông quan hàng hóa. Nếu như trong giai đoạn 2001-2005, thời gian tối thiểu để thông quan một lô hàng mất 5 giờ, thì đến năm 2010, thời gian tối thiểu để thông quan một lô hàng xuất, nhập khẩu chỉ mất từ 10-30 phút (Sở Ngoại vụ tỉnh Kon Tum, 2011).

Nhờ hệ thống cửa khẩu và hệ thống đường giao thông qua lại được đầu tư xây dựng đồng bộ, hoạt động trao đổi thương mại giữa tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu đã có những chuyển biến tích cực. Tính riêng giai đoạn 2010-2017, kim ngạch hai chiều giữa hai tỉnh đã gia tăng đáng kể, với việc kim ngạch năm 2017 đạt 185,3 triệu USD, gấp 3,7 lần năm 2010 (đạt 50,4 triệu USD) (xem thêm tại Biểu 1). Trong đó, Kon Tum chủ yếu xuất khẩu sang Attapeu các mặt hàng như: dược phẩm và nguyên liệu dược phẩm, xi măng, sắt thép, phân bón, máy móc, sản phẩm từ nhựa, giống cây trồng, thực phẩm, bánh kẹo các loại, dầu bôi trơn, dầu nhớt, tro bay... (Sở Ngoại vụ tỉnh Kon Tum, 2011); ngược lại, Attapeu xuất sang Kon Tum chủ yếu là các mặt hàng gỗ nguyên liệu, cao su tự nhiên, cà phê nhân, đường trắng, đường thô...

Biểu 1: Giá trị kim ngạch xuất nhập khẩu qua Cửa khẩu Quốc tế Bờ Y từ năm 2010 - 2017

Đơn vị: Triệu USD

Nguồn: Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Kon Tum, 2019.

2.2. Đầu tư

Đặc điểm nổi bật của tỉnh Kon Tum cũng như tỉnh Attapeu là sự thiếu hụt về kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội, tích lũy nội tại thấp, số doanh nghiệp tư nhân ít và chủ yếu ở quy mô vừa và nhỏ... Thực tế này đã ảnh hưởng không nhỏ đến thực trạng đầu tư tại hai địa phương. Tuy nhiên, bằng nguồn vốn đầu tư của Chính phủ hai nước, đặc biệt là từ phía Chính phủ Việt Nam, tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu cũng đã được đón nhận những dự án đầu tư quan trọng. Tiêu biểu, giữa Chính phủ hai nước đã triển khai *Hiệp định tín dụng VL-01* (ngày 18/7/2001), đầu tư 48 triệu USD xây dựng tuyến đường 18B nối từ

cửa khẩu quốc tế Phoukeua đến thủ phủ tỉnh Attapeu. Năm 2008, bằng nguồn vốn ODA của Chính phủ Việt Nam, tỉnh Attapeu tiếp tục được đầu tư dự án *Trạm kiểm soát liên hợp cửa khẩu Phoukeua* với tổng mức đầu tư được phê duyệt 29,535 tỷ đồng. Đến năm 2013, Chính phủ Việt Nam tiếp tục viện trợ không hoàn lại cho tỉnh Attapeu gần 19 tỉ kíp để triển khai Dự án xây dựng đoạn đường nối từ cột mốc 790 đến Trạm kiểm soát liên hợp Cửa khẩu quốc tế Phoukeua... Những dự án đầu tư trọng điểm từ nguồn vốn chính phủ đã góp phần cải thiện đáng kể kết cấu hạ tầng kinh tế - xã hội của hai địa phương, nhất là đối với phía tỉnh Attapeu.

Bên cạnh các hoạt động đầu tư từ nguồn vốn của Chính phủ hai nước, tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu cũng đã triển khai nhiều hoạt động nhằm tăng cường xúc tiến và thu hút đầu tư giữa hai bên. Hai tỉnh đã tổ chức nhiều đoàn công tác cùng các đoàn doanh nghiệp của địa phương sang khảo sát và tìm kiếm cơ hội đầu tư trên thị trường của nhau. Riêng khoảng thời gian từ năm 2011 đến năm 2015, hai bên đã tổ chức 07 đoàn khảo sát, tìm kiếm cơ hội đầu tư (Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Kon Tum, 2016). Cùng với đó, hai bên cũng đứng ra đăng cai tổ chức các sự kiện nhằm quảng bá thương mại, kết hợp giới thiệu cơ hội và thu hút đầu tư, như: *Hội chợ hợp tác phát triển vùng Tam giác phát triển Campuchia - Lào - Việt Nam* (Kon Tum, 2012), *Hội chợ biên giới huyện Ngọc Hồi* (Kon Tum, 2015), *Hội chợ thương mại tỉnh Attapeu* (Attapeu, 2016)...

Cùng với những tiềm năng sẵn có và sự tạo điều kiện về cơ chế, môi trường đầu tư từ phía chính quyền, cộng đồng doanh nghiệp của tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu cũng đã tìm đến nhau và xúc tiến những hoạt động đầu tư cụ thể. Trong các hoạt động hợp tác đầu tư của doanh nghiệp hai bên, sớm nhất phải kể đến hoạt động của Công ty trách nhiệm hữu hạn Lâm sản Trường Sơn tỉnh Kon Tum. Từ năm 1996, được sự đồng thuận của hai địa phương, Công ty trách nhiệm hữu hạn Lâm sản Trường Sơn tỉnh Kon Tum đã triển khai 04 hợp đồng kinh tế gồm: hợp đồng đầu tư trồng 500 ha điều; hợp đồng khai thác song mây, lò ô làm đũa xuất khẩu; hợp đồng san ủi mở đường từ đồn Phu Nhau đi dọc biên giới đến làng Vang Tat (huyện Sanxay), đường ra khu vực mốc U6, xây dựng giao thông nông thôn; hợp đồng thu mua gỗ tròn nhập về Việt Nam (Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Kon Tum, 2002). Năm 1997, Ủy ban nhân dân tỉnh Kon Tum đã lựa chọn Công ty kinh doanh tổng hợp tỉnh Kon Tum là doanh nghiệp nhà nước chủ đạo để triển khai các hoạt động hợp tác phát triển kinh tế với tỉnh Attapeu. Trên địa bàn tỉnh Attapeu, Công ty kinh doanh tổng hợp tỉnh Kon Tum đã thực hiện 02 hợp đồng kinh tế: một là khai thác song mây, lò ô, tre nửa sơ chế đũa xuất khẩu, thu mua nông sản phụ và gỗ tròn; hai là đầu tư xây dựng nhà máy phân vi sinh công suất 2000 tấn/năm (tháng 6/2000, dự án nhà máy phân vi sinh đã khánh thành và bàn giao cho phía Attapeu). Ngoài ra, trong giai đoạn trước năm 2010, hoạt động ở Attapeu còn có Công ty trách nhiệm hữu hạn 30-4 Gia Lai chi nhánh Kon Tum, được ký hợp đồng ủy thác từ phía Công ty Đa Phi (của Bộ Quốc phòng Lào) với chỉ tiêu khai thác gỗ tròn 30.000 m³ và thu mua nhập về Việt Nam (Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Kon Tum, 2002).

Đến năm 2010, có thêm 02 doanh nghiệp của tỉnh Kon Tum sang đầu tư tại tỉnh Attapeu. Công ty Cổ phần Đầu tư Sài Gòn - Tây Nguyên chi nhánh Kon Tum đầu tư trồng 20.000 hecta cao su tại bản Khetsom Bun (huyện Phouvong) với tổng giá trị đầu tư 547,5 tỷ đồng; Công ty Cổ phần Việt - Lào đầu tư tìm kiếm, thăm dò, khai thác và chế biến khoáng sản vàng tại bản Vantac Nhay (huyện Sanxay) với tổng vốn đầu tư 25 tỷ đồng (Sở Ngoại vụ tỉnh Kon Tum, 2010). Năm 2017, tiếp tục có thêm 02 doanh nghiệp

của tỉnh Kon Tum đăng ký đầu tư tại Attapeu thông qua 02 dự án với tổng vốn đăng ký khoảng 747,5 tỷ đồng, lĩnh vực hoạt động chủ yếu là trồng cây công nghiệp và khai thác khoáng sản (Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Kon Tum, 2018).

Nhìn chung, các hoạt động hợp tác đầu tư giữa Kon Tum và Attapeu còn khiêm tốn về số lượng và quy mô các dự án. Tuy nhiên, những dự án được triển khai đã góp phần nhất định vào việc giải quyết công ăn việc làm cho người lao động, xóa đói giảm nghèo và thúc đẩy kinh tế - xã hội của hai địa phương phát triển.

2.3. Nông, lâm nghiệp

Nông, lâm nghiệp chính là thế mạnh và là lĩnh vực đóng vai trò chủ đạo trong hoạt động kinh tế của tỉnh Kon Tum cũng như tỉnh Attapeu. Theo đó, hợp tác nông, lâm nghiệp đã được hai tỉnh xác định là một trong những trụ cột trong hợp tác kinh tế giữa hai địa phương.

Với điều kiện tự nhiên đặc thù, sản xuất nông nghiệp của tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu có khá nhiều điểm tương đồng. Tuy nhiên, hoạt động sản xuất nông nghiệp ở tỉnh Attapeu vẫn chủ yếu theo phương thức truyền thống, hiệu quả sản xuất không cao. Do đó, trong các nội dung hợp tác, ngành nông nghiệp Attapeu rất muốn được hỗ trợ về khoa học kỹ thuật trong trồng trọt và chăn nuôi, tổ chức sản xuất theo chuỗi giá trị sản phẩm, ứng dụng kỹ thuật tiên tiến để theo kịp sự phát triển của nông nghiệp hiện đại...

Xuất phát từ nhu cầu thực tế của nền nông nghiệp tỉnh Attapeu, từ năm 1992, hằng năm tỉnh Kon Tum đều cử chuyên gia kỹ thuật trồng trọt, chăn nuôi sang hướng dẫn cho tỉnh Attapeu về kỹ thuật trồng cây cà phê, cây lúa nước, kỹ thuật chăn nuôi... Trong đó, tính riêng trong những năm từ 1995 đến 2000, tỉnh Kon Tum đã cử tổng cộng 16 chuyên gia sang hướng dẫn cho nông dân tỉnh Attapeu kỹ thuật cải tạo, chăm sóc và trồng cây cà phê, kỹ thuật trồng trọt và chăn nuôi tổng hợp, phát triển kinh tế hộ gia đình, tái định canh, định cư... (Tỉnh ủy Kon Tum, 2013).

Bên cạnh đó, một số đơn vị và huyện biên giới của tỉnh Kon Tum cũng tham gia tích cực trong việc triển khai các nội dung hợp tác về nông nghiệp giữa hai tỉnh. Tiêu biểu, huyện Ngọc Hồi đã cử kỹ sư nông nghiệp sang hướng dẫn kỹ thuật trồng lúa nước và một số loại cây hoa màu, kỹ thuật chăn nuôi bò, lợn, dê... cho nông dân huyện Phouvang (Attapeu). Đặc biệt, thực hiện biên bản ghi nhớ tại Hội nghị thường niên lần thứ 12, từ năm 2016, huyện Ngọc Hồi (Kon Tum) và huyện Phouvang (Attapeu) đã phối hợp tiến hành xây dựng “Vườn Hữu nghị” tại huyện Phouvang. Vườn Hữu nghị có diện tích 06 hecta, được thiết kế thành các khu vực để trồng cây lưu niệm, làm nhà truyền thống, nhà làm việc, khu vực trồng cây ngắn ngày, trồng cây ăn quả, khu vực chăn nuôi, ao cá... Triển khai thỏa thuận hợp tác, phía huyện Ngọc Hồi đã cử kỹ sư nông nghiệp sang hỗ trợ lắp đặt hệ thống điện chiếu sáng và tưới cây, đào ao thả nghiệm thả cá, xây dựng một số mô hình trồng trọt, chăn nuôi và thực hiện chuyển giao cho huyện Phouvang.

Bên cạnh việc hợp tác trao đổi chuyên gia, ngành nông nghiệp hai tỉnh còn triển khai một số chương trình, dự án theo phương thức liên doanh, liên kết trên cơ sở bình đẳng, đôi bên cùng có lợi. Điển hình, năm 1992, hai địa phương đã đạt thỏa thuận cùng hợp tác khai thác mây, tre tại huyện Sanxay và Phouvang (Attapeu). Năm 2008, Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn tỉnh Kon Tum đã triển khai dự án cung ứng giống vật nuôi (bò lai, bò sữa, thỏ, cừu, dê...) trị giá hơn 254 triệu đồng cho bà con nông dân tỉnh

Attapeu (Sở Ngoại vụ tỉnh Kon Tum, 2010). Năm 2011, trong khuôn khổ thỏa thuận phối hợp bảo vệ an ninh biên giới và hợp tác phát triển kinh tế, xã hội giữa huyện Sanxay (Attapeu) và huyện Đăk Gleï (Kon Tum), huyện Đăk Gleï đã cung ứng 500 bó sản giống, đồng thời cử cán bộ kỹ thuật sang huyện Sanxay khảo sát địa bàn và triển khai trồng 20 hecta sản tại cụm bản Vang Tat (Sanxay) (Tỉnh ủy Kon Tum, 2013).

Cùng với các hoạt động hợp tác về nông nghiệp, hợp tác trong lĩnh vực lâm nghiệp cũng được tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu chú ý triển khai. Trong giai đoạn 1991-2017, hợp tác trên lĩnh vực lâm nghiệp giữa hai tỉnh tập trung vào các nội dung chủ yếu như: khai thác, chế biến lâm sản, quy hoạch, quản lý, trồng và bảo vệ rừng... Đặc biệt, Attapeu có nguồn tài nguyên rừng rất phong phú (diện tích lên tới 700.000 hecta - tương đương 70% diện tích của tỉnh, trong đó có khoảng 180.000 hecta rừng có thể khai thác) (Trương Duy Hòa, 2009). Đây chính là điều kiện hết sức quan trọng để hai địa phương có thể triển khai các hoạt động hợp tác về khai thác, chế biến lâm sản.

Không bố hẹp hợp tác ở lĩnh vực khai thác lâm sản, tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu còn phối hợp chặt chẽ với nhau trong các hoạt động quản lý, bảo vệ tài nguyên rừng. Xuất phát từ điều kiện cả Kon Tum và Attapeu đều có diện tích rừng lớn, phân bố trải dài dọc tuyến biên giới, địa hình hiểm trở, khí hậu khắc nghiệt, gây khó khăn cho công tác quản lý, bảo vệ rừng... hai bên đã triển khai ký kết nhiều thỏa thuận hợp tác nhằm tăng cường phối hợp trao đổi thông tin, kiến thức, kinh nghiệm để kiểm soát, ngăn chặn các hành vi vi phạm phá rừng, mua bán, khai thác, săn bắn, buôn bán, vận chuyển trái phép gỗ, lâm sản và động vật hoang dã ở khu vực biên giới thuộc hai tỉnh... Đặc biệt, ngày 19/10/2016, tại thành phố Kon Tum, Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn tỉnh Kon Tum và Sở Nông lâm tỉnh Attapeu đã tổ chức Hội nghị tăng cường về hợp tác khu vực biên giới Việt Nam - Lào. Trong hội nghị này, hai bên đã bàn thảo và ký biên bản ghi nhớ về tăng cường sự hợp tác trong công tác quản lý, bảo vệ rừng tại khu vực biên giới giữa Kon Tum - Attapeu. Đây được xem là thỏa thuận hợp tác xuyên biên giới cấp tỉnh đầu tiên về công tác quản lý, bảo vệ rừng được ký kết giữa Lào và Việt Nam.

Bên cạnh đó, ngành lâm nghiệp tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu đã tổ chức nhiều hoạt động tuyên truyền, phổ biến giáo dục pháp luật và các quy định về quản lý, bảo vệ rừng cho người dân dọc biên giới của hai tỉnh; đồng thời phối hợp kiểm tra, ngăn chặn các đối tượng vi phạm khai thác rừng trái phép, phá hoại tài nguyên thiên nhiên tại khu vực biên giới. Chỉ tính riêng phía tỉnh Kon Tum, năm 2017, địa phương này đã tổ chức được 32 đợt tuyên truyền về trách nhiệm quản lý bảo vệ rừng, bảo vệ động vật hoang dã thu hút hàng nghìn lượt người dân khu vực biên giới tham gia; đồng thời tổ chức 38 cuộc tuần tra, kiểm tra rừng trên địa bàn các xã biên giới của huyện Ngọc Hồi, Đăk Gleï (Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn tỉnh Kon Tum, 2019).

2.4. Giao thông - vận tải

Nằm ở ngã ba của tam giác ba nước Việt Nam - Lào - Campuchia, Kon Tum và Attapeu có vị trí đặc biệt trong việc kết nối giao thông của khu vực. Tuy nhiên, do địa hình rừng núi hiểm trở, việc kết nối giao thông giữa Kon Tum và Attapeu đã gặp nhiều khó khăn trong suốt một thời gian dài, ảnh hưởng không nhỏ đến các hoạt động trao đổi thương mại, giao lưu văn hóa, xúc tiến đầu tư, du lịch giữa hai địa phương cũng như của cả khu vực.

Để giải quyết bài toán về giao thông kết nối, năm 2006, tỉnh Attapeu đã khánh

thành tuyến đường 18B. Đường 18B dài 111 kilômét, bắt đầu từ tỉnh lỵ Samakkhixai (Attapeu) nối thông với cặp cửa khẩu Phoukeua - Bờ Y (biên giới Lào - Việt Nam). Việc đưa tuyến đường này vào sử dụng có một ý nghĩa chiến lược hết sức quan trọng, góp phần tạo thuận lợi cho việc liên kết và đẩy mạnh hợp tác giữa Kon Tum với Attapeu và các tỉnh Nam Lào; đồng thời mở đường cho hàng hóa của Attapeu cũng như cả vùng Nam Lào có thể dễ dàng qua Kon Tum hoặc đi xuống các cảng biển miền Trung của Việt Nam. Đến năm 2014, được sự tài trợ của Chính phủ Việt Nam và sự hỗ trợ từ phía tỉnh Kon Tum, tỉnh Attapeu đã hoàn thành nốt đoạn đường từ cột mốc 790 đến cửa khẩu quốc tế Phoukeua (Attapeu), qua đó chính thức hoàn thành tuyến giao thông huyết mạch kết nối giữa Kon Tum và Attapeu.

Cùng với việc hoàn thiện hệ thống hạ tầng giao thông, ngành giao thông vận tải hai tỉnh Kon Tum và Attapeu đã tổ chức khai thác các tuyến vận tải giữa Kon Tum tới Attapeu, qua các tỉnh Nam Lào và ngược lại. Đáng chú ý, để đáp ứng nhu cầu vận tải liên vận, đồng thời triển khai *Hiệp định tạo điều kiện thuận lợi cho phương tiện cơ giới đường bộ qua lại biên giới* giữa Chính phủ hai nước (23/4/2009), cơ quan chức năng của hai tỉnh đã triển khai cấp phép cho các đơn vị vận tải đủ điều kiện được phép vận chuyển hành khách, hàng hóa liên vận Lào - Việt Nam, Việt Nam - Lào. Tính đến năm 2017, đã có 04 đơn vị (với 156 phương tiện) trên địa bàn tỉnh Kon Tum được cấp giấy phép vận tải đường bộ quốc tế Việt - Lào qua đường cửa khẩu Bờ Y - Phoukeua. Ngoài ra, hai bên cũng thống nhất các thủ tục cấp phép cho xe công vụ, xe cá nhân, xe đi với mục đích du lịch, phục vụ hoạt động sản xuất kinh doanh qua tuyến Kon Tum - Attapeu và ngược lại (Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Kon Tum, 2018). Cùng đó, giữa hai bên cũng đã bàn bạc để tiến tới thực hiện “một cửa, một lần dừng” tại cặp cửa khẩu Bờ Y - Phoukeua khi có đủ điều kiện.

Trên cơ sở hệ thống giao thông kết nối đã được thông suốt và thuận tiện, hoạt động vận tải qua lại giữa Kon Tum và Attapeu đã ngày càng nhộn nhịp hơn, đáp ứng nhu cầu vận chuyển hàng hóa, hành khách qua biên giới hai tỉnh. Chỉ tính từ năm 2005 đến năm 2008, số lượng người xuất, nhập cảnh qua cửa khẩu Bờ Y là 159.183 người và 42.113 lượt phương tiện (Nguyễn Duy Dũng, 2009); đặc biệt, từ 2011 - 2017, số lượng người xuất, nhập cảnh qua cửa khẩu Bờ Y đã tăng mạnh, với 2.520.805 lượt người và 244.363 lượt phương tiện (Ủy ban nhân dân tỉnh Kon Tum, 2018).

2.5. Du lịch

Bên cạnh các hoạt động hợp tác về thương mại, đầu tư, nông - lâm nghiệp, giao thông vận tải, trong giai đoạn 1991-2017, hợp tác về du lịch cũng được xem là một điểm nhấn trong những nội dung hợp tác về kinh tế giữa Kon Tum và Attapeu. Với vị trí nằm ở trung tâm của vùng Tam giác phát triển Campuchia - Lào - Việt Nam, nơi giao điểm của những tuyến đường huyết mạch kết nối với vùng Nam Lào, vùng Bắc Campuchia và vùng Tây Nguyên, miền Trung của Việt Nam; cộng với tiềm năng rất lớn về du lịch văn hóa, lịch sử và du lịch sinh thái... nên Kon Tum và Attapeu có nhiều điều kiện thuận lợi để hợp tác phát triển du lịch.

Đáng chú ý, trong các nội dung hợp tác giữa tỉnh Attapeu và tỉnh Kon Tum, hợp tác để phát triển du lịch đã được hai bên nêu ra từ khá sớm. Từ sau khi Hiệp định hợp tác du lịch song phương Việt Nam - Lào được ký kết (năm 1991), trong một số cuộc tiếp xúc cấp cao, lãnh đạo hai địa phương đã đề cập đến triển vọng hợp tác để khai thác

tiềm năng, thế mạnh du lịch của nhau. Trong đó, Attapeu xem Kon Tum là đầu cầu để phát triển du lịch với cả vùng Tây Nguyên, Đông Nam Bộ và miền Trung của Việt Nam. Ngược lại, Kon Tum cũng xem Attapeu là đầu cầu để du lịch Kon Tum thực hiện kế hoạch hợp tác phát triển du lịch với vùng Nam Lào, Bắc Campuchia và Đông Bắc Thái Lan (Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Kon Tum, 2011). Tuy nhiên, lúc bấy giờ do hạ tầng giao thông kết nối giữa hai bên còn chưa đồng bộ và thuận tiện, nên hoạt động hợp tác du lịch giữa hai tỉnh chủ yếu vẫn còn ở trạng thái xây dựng kế hoạch và định hướng.

Đến đầu những năm 2000, khi đường 18B được xây dựng, vấn đề hạ tầng giao thông phục vụ kết nối và phát triển du lịch được đảm bảo, đã mở ra một giai đoạn mới cho hoạt động hợp tác về du lịch giữa Kon Tum và Attapeu. Năm 2004, giữa hai bên đã có những hoạt động hợp tác đầu tiên về du lịch, với việc tổ chức trao đổi thông tin, chia sẻ kinh nghiệm để vừa khai thác du lịch, vừa bảo tồn đa dạng sinh học tại hai vườn quốc gia Dong Anpham (Attapeu) và Chư Mom Ray (Kon Tum) (Tinh ủy Kon Tum, 2013). Sau đó, thông qua các diễn đàn hợp tác như *Hội nghị xúc tiến đầu tư Khu vực tam giác phát triển Việt Nam - Lào - Campuchia* (tổ chức tại Kon Tum từ 21-23/3/2007), *Hội thảo xây dựng sản phẩm du lịch Khu vực Tam giác phát triển* (tổ chức tại Gia Lai ngày 08/8/2008)... ngành du lịch hai địa phương đã tiến hành gặp gỡ, trao đổi và thống nhất nhiều giải pháp để đẩy mạnh liên kết phát triển du lịch giữa hai tỉnh. Trên cơ sở đó, giữa Kon Tum và Attapeu đã tổ chức nhiều đoàn khảo sát du lịch (gồm các nhà quản lý và doanh nghiệp du lịch) để qua lại tìm hiểu tiềm năng, khảo sát hợp tác du lịch giữa hai bên. Thông qua các chuyến khảo sát, ngành du lịch Kon Tum phối hợp với ngành du lịch Attapeu và các tỉnh Nam Lào, Đông Bắc Campuchia, Tây Nguyên và duyên hải Trung Bộ của Việt Nam đã xây dựng nên nhiều tour, tuyến du lịch trọng điểm, như: tour tham quan, du khảo Khu vực Tam giác phát triển; tour “Lên rừng, xuống biển” (từ Attapeu xuất nhập cảnh qua cặp cửa khẩu Phoukeua - Bờ Y đến thăm quan các di tích, danh thắng của Kon Tum, sau đó theo quốc lộ 14 hoặc 24 xuống các tỉnh duyên hải Trung Bộ) (Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Kon Tum, 2012); tour thăm quan Cột mốc quốc giới chung 3 nước Việt Nam - Lào - Campuchia; tour du lịch caravan xuất phát từ Kon Tum qua cặp cửa khẩu quốc tế Bờ Y - Phoukeua, đến Attapeu, qua các tỉnh Nam Lào và ngược lại...

Với sự nỗ lực của cả hai tỉnh, ngành du lịch của hai bên đã có những chuyển biến tích cực. Số lượng du khách từ Attapeu tổ chức các tour du lịch đến Kon Tum và du khách từ Kon Tum sang thăm quan các danh thắng của tỉnh Attapeu không ngừng tăng lên. Nếu ở giai đoạn 2001-2005, tốc độ tăng trưởng của ngành du lịch hai bên là 31,9 %, thì đến giai đoạn 2006-2010, tốc độ tăng trưởng đạt 54,2 %. Trong đó, lượng khách qua cửa khẩu quốc tế Bờ Y năm 2001 chỉ mới có 1.337 lượt, thì đến năm 2010 đã tăng lên 47.000 lượt, tức tăng gấp hơn 35 lần (Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Kon Tum, 2012).

3. Một số nhận xét

Có thể thấy, trên nền tảng của những điều kiện thuận lợi về vị trí địa lý, điều kiện tự nhiên, cùng những ưu đãi về cơ chế, chính sách... quan hệ hợp tác kinh tế giữa tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu trong giai đoạn 1991-2017 đã đạt được nhiều kết quả tích cực, thể hiện bước phát triển rõ rệt so với trước đó. Từ quan hệ truyền thống giản đơn, trong

giai đoạn 1991-2017, hợp tác kinh tế giữa Kon Tum - Attapeu đã mở rộng ra nhiều lĩnh vực: thương mại, đầu tư, giao thông - vận tải, nông - lâm nghiệp, du lịch..., đồng thời có sự chuyển đổi rõ rệt từ mối quan hệ kinh tế mang nặng tính một chiều và chủ yếu dưới hình thức viện trợ, sang quan hệ hợp tác kinh tế bình đẳng, đôi bên cùng có lợi. Đặc biệt, một số thành tựu nổi bật trong hợp tác kinh tế giữa hai bên trong giai đoạn này như: nâng cấp và đầu tư phát triển cặp cửa khẩu quốc tế Bờ Y - Phoukeua, triển khai xây dựng đồng bộ tuyến đường 18B huyết mạch kết nối Kon Tum với Attapeu, hợp tác chuyên gia hỗ trợ phát triển nông nghiệp, xây dựng các tour du lịch xuyên biên giới... đã trở thành động lực phát triển cho cả hai địa phương, giúp tạo thêm việc làm, thu nhập cho một bộ phận người dân địa phương, góp phần làm thay đổi diện mạo hạ tầng kinh tế - xã hội của tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu, đồng thời thúc đẩy sự giao lưu, hợp tác toàn diện trên các lĩnh vực giữa hai bên.

Tuy nhiên, khi xem xét những mục tiêu đề ra, tiềm năng, lợi thế sẵn có và kết quả đạt được, có thể thấy hoạt động hợp tác kinh tế giữa tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu trong giai đoạn 1991-2017 vẫn còn một số tồn tại.

Trong lĩnh vực thương mại, hoạt động xuất nhập khẩu giữa hai tỉnh vẫn chưa tương xứng với tiềm năng của hai bên. Kim ngạch thương mại mặc dù có sự tăng trưởng về quy mô nhưng còn ở mức trung bình, nhịp độ tăng trưởng còn chưa ổn định, cán cân thương mại giữa hai địa phương còn chưa cân đối và xuất siêu thường nghiêng về phía Attapeu. Bên cạnh đó, các dịch vụ hỗ trợ thương mại, đặc biệt là dịch vụ logistics tại khu vực cửa khẩu của hai bên còn nhỏ lẻ, manh mún, chưa mang lại hiệu quả cao cho hoạt động thương mại biên giới. Hợp tác trong lĩnh vực công nghiệp còn yếu ớt, cơ hội và triển vọng hợp tác lớn, nhưng hoạt động đầu tư trực tiếp của doanh nghiệp hai bên còn khiêm tốn. Trong khi đó, nông nghiệp là lĩnh vực hai bên có rất nhiều tiềm năng, nhưng sự hợp tác giữa Kon Tum - Attapeu chủ yếu vẫn dừng lại ở việc trao đổi kinh nghiệm, xây dựng mô hình thí điểm, chuyển giao kỹ thuật nhỏ lẻ, chưa triển khai được những chương trình, dự án quy mô lớn để tạo ra sự thay đổi có tính đột phá trong hoạt động sản xuất nông nghiệp của hai địa phương. Trong lĩnh vực giao thông - vận tải, mặc dù các thủ tục qua lại biên giới đối với phương tiện và hàng hóa đã được mỗi nước quy định cụ thể và được lực lượng hải quan của Kon Tum và Attapeu phối hợp triển khai thực hiện một cách tương đối đồng bộ, tuy nhiên việc kiểm tra, kiểm soát tại cặp cửa khẩu Bờ Y - Phoukeua còn chưa áp dụng mô hình “một cửa, một lần dừng”, gây khó khăn và làm chậm trễ quá trình vận chuyển, lưu thông hàng hóa và hành khách. Trong lĩnh vực du lịch, hai địa phương đều có tiềm năng và lợi thế không nhỏ về du lịch, nhưng sự phát triển trong hợp tác du lịch giữa hai bên còn chưa tương xứng: cơ sở vật chất kỹ thuật ngành du lịch quy mô còn nhỏ, thiếu đồng bộ, chất lượng dịch vụ chưa chuyên nghiệp, việc xây dựng và khai thác các sản phẩm du lịch là thế mạnh của từng tỉnh còn thiếu tính sáng tạo, sức hấp dẫn chưa cao, công tác liên kết, phát triển du lịch chưa tạo được sự đột phá...

Từ những hạn chế trong hoạt động hợp tác kinh tế giữa Kon Tum và Attapeu trong giai đoạn 1991-2017, đã đặt ra những vấn đề cần quan tâm giải quyết. Trong đó, về phía Chính phủ hai nước, cần thiết phải có sự đầu tư thỏa đáng và có cơ chế, chính sách đặc biệt hơn nữa cho Kon Tum cũng như Attapeu để tiếp thêm động lực phát triển cho hai địa phương này. Bản thân tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu cũng cần tăng cường sự chủ động và sáng tạo, tận dụng mọi lợi thế từ quan hệ đối tác chiến lược đặc biệt Việt Nam -

Lào, cũng như từ các cơ chế hợp tác khu vực để nâng tầm quan hệ; đồng thời không ngừng bám sát nhu cầu và thế mạnh của từng địa phương để xây dựng các nội dung hợp tác kinh tế một cách hiệu quả và thực chất.

4. Kết luận

Trên nền tảng của mối quan hệ truyền thống và đoàn kết, hữu nghị đặc biệt, trong giai đoạn 1991-2017, hoạt động hợp tác kinh tế giữa tỉnh Kon Tum và tỉnh Attapeu đã có sự phát triển rõ rệt và đạt được nhiều kết quả. Qua đó, hai địa phương đã hỗ trợ hiệu quả cho nhau trong công cuộc xóa đói, giảm nghèo, phát triển kinh tế - xã hội, tăng cường chất lượng cuộc sống người dân. Tuy nhiên, cũng cần phải thấy rằng, Kon Tum và Attapeu đều là những tỉnh nhỏ và có điều kiện kinh tế - xã hội còn thấp. Chính những hạn chế về nội lực và xuất phát điểm đã khiến những hoạt động hợp tác về kinh tế giữa hai địa phương này bị ảnh hưởng nhất định. Trong trao đổi thương mại, kim ngạch xuất nhập khẩu giữa Kon Tum - Attapeu còn ở mức trung bình. Các hoạt động hợp tác về đầu tư, nông nghiệp, giao thông - vận tải, du lịch... vẫn còn khá khiêm tốn và chưa tương xứng với tiềm năng, lợi thế của hai địa phương. Do vậy, để tăng cường hiệu quả hợp tác kinh tế giữa hai tỉnh, rất cần sự quan tâm đầu tư hơn nữa từ phía Chính phủ hai nước, đồng thời rất cần sự chủ động và tích cực hơn nữa từ phía hai địa phương.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh Kon Tum (2002). *Lịch sử Đảng bộ tỉnh Kon Tum*, tập II (1975-2000). NXB Đà Nẵng.
- Nguyễn Duy Dũng (2009). Cửa khẩu Bờ Y - Khu kinh tế động lực trong Tam giác phát triển Việt Nam - Lào - Campuchia. *Tạp chí Nghiên cứu Đông Nam Á*, số 8/2009, tr. 25-31.
- Trương Duy Hòa (2009). Tam giác phát triển Campuchia - Lào - Việt Nam - Một số quan điểm và lợi thế cơ bản của Ba tỉnh Nam Lào. *Tạp chí Nghiên cứu Đông Nam Á*, số 10/2009, tr. 51.
- Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Kon Tum (2016). *Báo cáo tình hình hợp tác của tỉnh Kon Tum trong Khu vực Tam giác phát triển CLV thời gian vừa qua và phương hướng, hợp tác thời gian tới*, số 371/SKHĐT-KTĐN, ngày 21/3/2016. Tài liệu lưu trữ tại Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Kon Tum.
- Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Kon Tum (2018). *Báo cáo việc tổ chức thực hiện các nhiệm vụ hợp tác với Lào năm 2017*, số 271/SKHĐT-KTĐN, ngày 12/1/2018. Tài liệu lưu trữ tại Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Kon Tum.
- Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Kon Tum (2019). *Báo cáo tình hình hoạt động xuất, nhập khẩu từ năm 2010 đến 2018*, số 341/SKHĐT-KTĐN, ngày 23/3/2019. Tài liệu lưu trữ tại Sở Kế hoạch và Đầu tư tỉnh Kon Tum.
- Sở Ngoại vụ tỉnh Kon Tum (2010). *Báo cáo về đánh giá kết quả hợp tác với Lào trong thời gian qua*, số 67/BC-SNgv, ngày 13/10/2010. Tài liệu lưu trữ tại Sở Ngoại vụ tỉnh Kon Tum.

- Sở Ngoại vụ tỉnh Kon Tum (2011). *Báo cáo về tình hình hợp tác giữa tỉnh Kon Tum với các tỉnh của nước CHDCND Lào và Vương quốc Campuchia trong thời gian qua, số 32/BC-SNgv, ngày 17/6/2011*. Tài liệu lưu trữ tại Sở Ngoại vụ tỉnh Kon Tum.
- Sở Ngoại vụ tỉnh Kon Tum (2012). *Báo cáo về tình hình hợp tác giữa tỉnh Kon Tum với các tỉnh Nam Lào và Đông Bắc Campuchia trong giai đoạn 2007 đến nay, số 34/BC-SNgv, ngày 21/6/2012*. Tài liệu lưu trữ tại Sở Ngoại vụ tỉnh Kon Tum.
- Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn tỉnh Kon Tum (2019). *Báo cáo tại Hội nghị tăng cường hợp tác quản lý bảo vệ rừng khu vực biên giới Việt Nam - Lào, ngày 21/10/2019*. Tài liệu lưu trữ tại Trung tâm lưu trữ UBND tỉnh Kon Tum.
- Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Kon Tum (2011). *Du lịch Kon Tum trên đường phát triển*. Kon Tum: Công ty in Phi Long.
- Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Kon Tum (2012). *Báo cáo kết quả hợp tác với Lào và Campuchia từ năm 2007 đến nay, số 179/BC-SVHTTDL, ngày 22/6/2012*. Tài liệu lưu trữ tại Trung tâm lưu trữ UBND tỉnh Kon Tum.
- Tỉnh ủy Kon Tum (2013). *Kon Tum - 100 năm Lịch sử và phát triển*. NXB Chính trị quốc gia.
- Ủy ban nhân dân tỉnh Kon Tum (2018), *Báo cáo Về tình hình hợp tác trong Khu vực Tam giác phát triển CLV từ năm 2011 đến nay, số 159/BC-UBND, ngày 16/7/2018*. Tài liệu lưu trữ tại Trung tâm lưu trữ UBND tỉnh Kon Tum.

SUMMARY

ECONOMIC COOPERATION BETWEEN KON TUM PROVINCE (VIETNAM) AND ATTAPEU PROVINCE (LAO) FROM 1991 TO 2017

Le Thanh Hai ⁽¹⁾, Nguyen Van Tuan ⁽²⁾

¹ Quy Nhon University

² Vinh University

Received on 15/4/2022, accepted for publication on 17/6/2022

In 1991, Kon Tum province was separated and re-established from Gia Lai - Kon Tum province. Based on the previous close relationship between Gia Lai - Kon Tum province and Attapeu province, Kon Tum and Attapeu provinces continue to promote comprehensive cooperation in all fields, in which economy is considered as one of the key areas of cooperation. The article focuses on presenting and clarifying the results of economic cooperation between Kon Tum and Attapeu (1991-2017) in the following aspects: trade, investment, agriculture - forestry, transportation, tourism. Research results contribute to draw some relevant comments and evaluations (regarding results, limitations, problems that need to be solved...).

Keywords: Cooperation; economy; Kon Tum; Attapeu.